

Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları: 494-1

Şeyh Gâlib Divânı
(Hayatı, Edebi Kişiliği, Eserleri;
Şiirlerinin Umûmî Tahlîli)
Prof. Dr. Naci OKCU

ISBN: 978-625-428-281-2

2. Baskı, Mayıs 2023, Ankara, 1.000 Adet

© Bütün Yayın Hakları Türkiye Diyanet Vakfı'na aittir.
Bu eser İLK SAY Kurulu'nun 24.08.2010 tarih ve
34/2 sayılı kararıyla uygun görülmüş ve Mütevelli
Heyeti'nin 14.09.2010 tarih ve 1356/15 sayılı kararıyla
basılmıştır.

Yayıncı Sertifika No: 48058

Ostim OSB Mh. 1256. Cd. No:11

Yenimahalle / ANKARA

Tel: 0312 354 91 31 (pbx)

Faks: 0312 354 91 32

e-posta: bilgi@tdv.com.tr

ŞEYH
GÂLİB
DÎVÂNI

(Hayatı, Edebî Kişiliği, Eserleri;
Şiirlerinin Umûmî Tahlîli)

Prof. Dr. Naci OKCU

Prof. Dr. Naci OKCU, 1943 yılında Erzurum'da doğdu. 1967 yılında İstanbul Yüksek İslam Enstitüsünden mezun oldu. 1973 yılında Atatürk Üniversitesi İslami İlimler Fakültesinde Tasavvuf Edebiyatı asistanı oldu. 1978 yılında "Şeyh Galib'in Divânı ile Hüsn-ü Aşk'ında Dini ve Tasavvufi Unsurlar" isimli teziyle doktorasını tamamladı.

1984 yılında "Divân Şiirine Kaynaklık Eden Ayet ve Hadisler" isimli teziyle Eski Türk Edebiyatı Doçenti oldu. 1989 yılında Profesör oldu.

05.09.1994 ile 05.09.2000 yılları arasında iki dönem İlahiyat Fakültesi Dekanlık görevini, iki dönem de İslam Tarihi ve Sanatları Bölüm Başkanlığı görevini yürüttü. Evli ve üç çocuk babasıdır.

İÇİNDEKİLER

Ön Söz..... IX

Birinci Bölüm • ŞEYH GÂLİB

Hayatı ve Eserleri.....	2
Edebî Şahsiyeti, Dil ve İfade Özellikleri.....	11
Dinî Unsurlar.....	21
Hulefâ-i Râşidîn.....	38
Diğer Dinî Unsurlar.....	39
Âyetler ve Hadisler.....	41
Sevgiliye Ait Güzellik Unsurları.....	45
Diğer Mazmûnlar.....	49
Tarihî Şahıslar.....	50
Tasavvuf.....	52
Vahdet ve Kesret.....	55
Diğer Tasavvufî Unsurlar.....	56
Meşhûr Sûfiler.....	61
Metnin Kuruluşunda Karşılaştırılan Yazmalar.....	63
Kısaltmalar.....	66

İkinci Bölüm • DİVÂN METNİ

Kasîdeler.....	68
Târihler.....	125
Tercî-i Bendler.....	183
Müseddesler.....	203
Tahmîsler.....	214
Muhammesler.....	235
Şarkılar.....	238

İÇİNDEKİLER

Mesnevîler.....	245
Gazeller.....	266
Lügazler.....	450
Kıt'alar.....	452
Rübâiler.....	461
Müfred Beyitler.....	472
Muzâriât.....	482
Sonuç.....	483
Bibliyografya.....	485
Lügatçe.....	489

ÖN SÖZ

Divân edebiyâtının büyük şâirlerinden biri olan Şeyh Gâlib üzerinde bugüne kadar ne tahlilî bir çalışma, ne de tenkitli bir metin çalışması yapılmıştır.

Bu mevzuda Köprülü'nün *Servet-i Fünûn*, Ahmet Hikmet'in *Türk Yurdu* dergilerindeki makaleleri, Sadettin Nüzhet Ergun'un *Şeyh Gâlib Hayatı ve Eserleri*, Abdülbâki Gölpınarlı'nın *Hüsn ü Aşk'ı* ve *Şeyh Gâlib Dîvânından Seçmeler*, Sedit Yüksel'in *Şeyh Gâlib Eserlerinin Dil ve Sanat Değeri* ve bu mevzuda son olarak, Prof. Dr. Orhan Okay ve Prof. Dr. Hüseyin Ayan'ın *Hüsn ü Aşk'ı* ve bu eserin başında merhum hocam Prof. Dr. Kaya Bilgegil'in takrîzi müstesna, Gâlib hakkında ciddi bir araştırma ile karşılaşmıyoruz.

İşte bütün bunları dikkate alarak biz de, Şeyh Gâlib Divânı'nın tenkitli bir metnini ortaya koymak, ayrıca şairin dîvân şiirine getirdiği yenilikleri, mazmûnları, dinî ve tasavvufî hususiyetleri ortaya koymayı daha açık bir ifade ile özlü bir tahlilini yapmayı uygun bulduk. Bizi böyle bir çalışmaya sevk eden sebepler şunlardır:

1. Sahasında eski edebiyâtın son temsilcisi olması,
2. Şiirlerinde dinî ve tasavvufî yönünün ağır basması,

Yukarıda zikrettiğimiz hususları göz önünde bulundurarak böyle bir çalışma yaptık. *Dîvân'ı* ve *Hüsn ü Aşk'ında* geçen âyet ve hadisleri bazı tasavvufî tâbirleri belirtmek suretiyle, şimdiye kadar bu tarzda yapılmamış bir çalışmayı denedik. Ayrıca Gâlib'in şiirlerinde geçen sevgiliye ait güzellik unsurlarından bazılarını da tespit ederek ilgili mısralarla beraber verdik. Bunları yaparken Gâlib'in şiirlerini mısra mısra inceleyerek etrafında bir mana teşekkül etmiş tâbir ve mazmûnları tespit ettik. Bu tespiti yaparken gerek sevgiliye ait güzellik unsurlarını gerekse dinî ve tasavvufî unsurları terkibi bir surette aksettiren şiir örneklerini seçtik. Yeknesaklığı gidermek için bazen örnek beyitlerden evvel bazen de beyitlerden sonra tespit edebildiğimiz mefhûmları, ta'birleri, mazmûnları izah etmeye çalıştık. Bütün bu çalışmalarımızın *Hüsn ü*

Aşk'la alakalı olan kısmını matbu olan dîvândan, dîvânla ilgili şiirleri ise, tenkitli metinden istifade ederek yaptık.

Bu çalışmayı; inceleme ve metin olmak üzere iki kısım hâlinde düzenledik.

Birinci bölümde, şâirin hayatını ve eserlerini, ikinci bölümde, Şeyh Gâlib'in edebî kişiliği ve ifâde özelliklerini tespit ederek şiirlerinden örneklerle şiir anlayışını izah etmeye çalıştık.

Üçüncü bölümde, dinî unsurları; dördüncü bölümde Gâlib'in şiirlerinde gerek lafzen gerekse telmîh yoluyla iktibas edilen âyet ve hadisleri; beşinci bölümde, sevgiliye ait güzellik unsurlarını, altıncı bölümde ise, tasavvufî tâbirleri, meşhûr sûfîleri verdik.

Bütûn bu hususlar Gâlib'in, o devrin cemiyet hayatında oynadığı rolü aksettirmesi bakımından dikkate değer hususlardır. Beyitleri tespit ederken; rakamın ilki o beytin matbu *Dîvân*'ın hangi sayfasında geçtiğini, diğer rakam ise beytin o sayfadaki sırasını belirtmektedir.

Çalışmamızın ikinci ana bölümünü metin kısmı teşkil etmektedir. Dîvân metni hazırlanırken Şeyh Gâlib'in gerek kütüphânelerde gerekse kataloglardaki tespit edilen yazma nüshalarını gözden geçirerek, şâirin ölümüne en yakın olan ve şiir yönünden daha hacimli olan yedi nüshayı seçerek bunların üzerinde çalıştık. Yalnız bu çalışmamızda nüsha farkları gösterilmemiştir. Ancak *Dîvân* metni nüshaların farklılıkları karşılaştırılmasıyla ortaya konmuş tenkitli bir metindir. *Dîvân*'ın bu neşrine Arapça ve Farsça şiirler alınmıştır.

Dîvânda Farsça şiirlerin tashihini yapan Doç. Dr. Hilal Kalkandelen'e ve dîvânın tashihinde emekleri geçen Doç. Dr. Reyhan Keleş'e ve Öğretim Görevlisi Zeynep Koyuncu'ya teşekkür ederim.

Prof. Dr. Naci OKCU
ERZURUM - 2022

